

Protokół

siódmego posiedzenia, drugiej sesji, drugiego peryodu Sejmu galicyjskiego z dnia 2. września 1868. r.

Marszałek: Książę Leon Sapieha.

Sekretarze: ks. Barewicz, Szujski, Dr. Pfeiffer, St. Tarnowski.

Komisarz rządowy: Radea Namiestnictwa Bartmański.

Liczba posłów obecnych przy otwarciu posiedzenia 92, w ciągu posiedzenia 124, przy końcu posiedzenia 98.

Początek posiedzenia o 10^{1/2}

Sekretarz Szujski odczytuje protokół poprzedniego posiedzenia. Protokół bez uwagi przyjęty.

Następnie odczytuje sekretarz Szujski spis petycyj złożonych do łaski marszałkowskiej od dnia 29. sierpnia do dnia 2. września, od l. 70. do l. 90.

Poseł Krzeczunowicz składa do łaski wnioski, podpisany przez 15 posłów, następującej treści:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą ustawę, objaśniającą §. 35. ordynacyi wyborczej dla gmin z dnia 12. stycznia 1866.“

„Art. I. Wyjątek od obieralności na członka zwierzchności gminnej, zawarty w ustępie pierwszym §. 35. ordynacyi wyborczej dla gmin z dnia 12. stycznia 1866., nie rozciąga się do tych członków rady gminnej, którzy mają stałe zamieszkanie w obszarze dworskim, tworzącym z gminą, dla której wybór się odbywa, jedną gminę katastralną.“

„Art. II. Wykonanie tej ustawy polecam Ministerstwu.“

Sekretarz Pfeiffer odczytuje następujący wniosek posła Torosiewicza i piętnastu posłów:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Droga gminna wiodąca z Podhajec do Halicza, uznaje się za drogę krajową.

2. Asygnuje się na budowę tej drogi odpowiednie fundusze z budżetu krajowego na rok 1869.“

Komisyja do wniosków posłów Zyblikiewicza i Smolki zawiadamia, że wybrała przewodniczącym posła Ziemiałkowskiego, zastępcą jego posła Grocholskiego, sekretarzem posła Chrzanowskiego.

Ks. Pukalski, biskup tarnowski donosi, że dla zajęć dyecezyalnych nie może przybyć na bieżącą sesję sejmową. Książę Marszałek udzielił ośmiodniowego urlopu posłowi Janowi Tarnowskiemu.

Poseł Wężyk wnosi, aby wniesiona przez niego petycja o dalszą subwencję na restaurację wielkiego ołtarza w kościele Panny Maryi, odesłaną została do komisji budżetowej; petycję zaś o potrzebie niektórych zmian w ustawie o konkurencyi kościelnej, do komisji konstytucyjnej.

Poseł Pietruski chce odesłać ten wniosek do komisji administracyjnej; poseł Wężyk przystaje na tę zmianę. Poseł Torosiewicz wnosi, ażeby wniosek jego odesłany został do komisji administracyjnej.

Poseł Pietruski odpowiada na postawioną na ostatniem posiedzeniu interpelację, że co się tyczy sprawy języka wykładowego na uniwersytetach, odpowiedź znajduje się już w sprawozdaniu Wydziału krajowego, tudzież że odpowiednie wnioski w tym przedmiocie już do łaski marszałkowskiej złożone zostały.

Z porządku dziennego przechodzi Izba do pierwszego czytania wniosku ks. Stępa, o wybór komisji dla spraw katastralnych. Ks. Stępek żąda, ażeby komisja ta składała się z 9 członków, poseł Podlewski chce ją złożyć z 7 członków, książę Sanguszko zaś z 5. Izba przyjmuje ten ostatni wniosek, a komisja ma być wybraną na końcu posiedzenia.

Z porządku dziennego następuje sprawozdanie komisji dla ustawy o języku administracji i w sądzie. Sprawozdawca poseł Zyblikiewicz przekłada imieniem komisji do przyjęcia odnośny projekt Wydziału krajowego z niektórymi zmianami, jakie komisja za potrzebne uznała. Ks. Pietruszewicz wnosi: «Wysoki Sejm uchwali: wygotowane sprawozdanie komisji wysadzonej do roztrząszenia przedłożenia Wydziału krajowego o używaniu języka w c. k. urzędach i władzach administracyjnych, skarbowych, i także w c. k. sądach ma być:

1. odesłane do tejże komisji dla sprawiedliwszego rozbioru projektowanych trzech ustaw na podstawie równouprawnienia i uchwały wysokiego Sejmu z dnia 26. kwietnia 1866. i w tym celu:

2. ma komisja ta być wzmocnioną jeszcze dwoma członkami.» Wniosek ten jest dostatecznie poparty. Poseł Kowalski oświadcza iż w razie jeżeliby się powyższy wniosek nie utrzymał, postawi wniosek następujący: «Sejm przechodzi nad sprawozdaniem komisji do porządku dziennego.»

Wniosek ten jest dostatecznie poparty.

Następnie przemawia poseł Hönigsman, Adam Sapieha, ks. Pietruszewicz. Poseł Smolka wnosi zamknięcie dyskusji ogólnej. Wniosek ten jest przyjęty.

Przemawiają jeszcze zapisani do głosów posłowie: L. Skrzyński i Kowalski. Komisarz rządowy zastrzega że język w stosunkach ze stronami musi być odróżnionym od języka urzędowego jako takiego, i że postanowienia co do tego ostatniego nie należą do kompetencji Sejmu. Sprawozdawca zbija to twierdzenie przytaczając dawne ustawy w których Sejm w sprawach językowych stanowił, a które cesarz sankcyonował. Są więc dowody na to, że język należy do kompetencji Sejmu.

Marszałek poddaje pod głosowanie wniosek ks. Pietruszewicza o odesłanie toczącej się sprawy napowrót do komisji i o wzmocnienie takowej dwoma jeszcze członkami.

Poseł Grocholski protestuje przeciw tłumaczeniu tekstu wniosków ruskich na polskie. Wniosek ks. Pietruszewicza upada.

Następuje przychodzi pod głosowanie wniosek posła Kowalskiego o przejście do porządku dziennego. Wniosek ten zostaje odrzucony.

Rozpoczyna się specjalna rozprawa:

Poseł Cbrzanowski wnosi do §. 1. ustawy o języku w urzędach administracyjnych poprawkę następującą: po słowach «C. k. prokuratorye i nadprokuratorye Państwa» w trącić słowa: «tudzież władze bezpieczeństwa jako to policja i żandarmerya.»

Poprawka ta jest dostatecznie poparta.

Poseł Gnoiński Michał wnosi ażeby w paragrafie tym wypisać słowa «nie wojskowemi.»

Poseł Haller wnosi aby po wyrazie «administracyjne» dodać słowa «władze naukowe.»

Poseł Hönigsman stawia wniosek: §. 1. językiem urzędowym dla władz administracyjnych niemniej c. k. prokuratoryi i nadprokuratoryi Państwa etc. etc. jest język polski.

Wniosek ten jest dostatecznie poparty. Przy głosowaniu wniosek posła Hönigsmiana upada. Poprawka p. Chrzanowskiego upada. Poprawka posła Hallera upada.

Przychodzi pod głosowanie poprawka posła Gnoińskiego zmierzająca do wypuszczenia słów «nie wojskowemi». Poprawka ta już jest przyjęta, tudzież cały §. 17. w swej ostatniej osnowie.

Poseł Wężyk wnosi: §. 2. ma brzmieć: «Pomienione władze i urzędy powinny w korespondencji z c. k. władzami wojskowemi do pierwopisu polskiego, dołączać tłumaczenie w języku niemieckim, w stosunkach jednak z c. k. żandarmeryą krajową używać mają języka polskiego.» Wniosek jest poparty.

Książę Sanguszko żąda opuszczenia §. 2.

Przy głosowaniu upada wniosek posła Wężyka.

Izba przyjmuje §. 2. podług projektu komisji.

Przy §. 3. wnosi p. Kamiński opuścić wyraz «małoruski» a zatrzymać nazwę języka „ruskiego“. Sprawozdawca przyjmuje poprawkę tę imieniem komisji.

Poseł Potocki wnosi zamknięcie dyskusji; dyskusja zamknięta.

Paragraf 5. przyjęty podług projektu komisji z przyjętą przez sprawozdawcę poprawką.

§. 4. przyjęty bez dyskusyi.

Tytuł i ustęp przyjęty bez dyskusyi.

Posel Smolka wnosi przystąpić do trzeciego czytania. Wniosek ten jest przyjęty.

Ustawa w trzeciem czytaniu przyjęta jak następuje.

Ustawa dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o używaniu języków w c. k. władzach i urzędach administracyjnych, prokuratoryach skarbu i prokuratoryach i nadprokuratoryach Państwa.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje.

§. 1.

C. k. władze i urzędy administracyjne, niemniej c. k. prokuratorye Skarbu, tudzież c. k. prokuratorye i nadprokuratorye Państwa w królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem używać będą wyłącznie języka polskiego tak w wewnętrznej służbie, jakoteż w stycznościach z wszystkimi urzędami, władzami i urzędami w kraju.

§. 2.

Pomienione władze i urzędy powinny pod względem językowym w korespondencyi z c. k. władzami wojskowemi, stosować się do życzenia tychże władz, w stosunkach jednak z c. k. żandarmeryą krajową używać mają języka polskiego.

§. 3.

W stycznościach ze stronami używać należy na podania w języku ruskim, języka ruskiego, na wszystkie inne języka polskiego.

Na pisma w języku niemieckim z innych królestw i krajów monarchii pochodzące, odpowiadać należy w języku niemieckim. W braku podania lub protokolarnego wniesienia, pismo urzędowe wygotowane być ma w języku polskim.

§. 4.

Protokoły wysłuchania spisane być winny podług życzenia słuchanego, albo w polskim, albo w ruskim, albo w niemieckim języku, ze stronami zaś, nie posiadającemi żadnego z tych trzech języków, za przybraniem tłumacza, w języku polskim.

Następne posiedzenie w piątek d. 4. września b. r. Porządek dzienny:

1. Wybór komisji dla statutów miejskich.
 2. Wybór komisji katastralnej.
 3. Dalszy ciąg rozpraw nad sprawozdaniem komisji dla ustawy o języku urzędowym w sądach i administracyi.
 4. Drugie czytanie wniosku Wydziału krajowego o asekuracyi majątków naczelników gmin.
 5. Sprawozdanie komisji petycyjnej.
- Koniec posiedzenia o godzinie 2¹/₂.

Leon książę Sapieha.

Sekretarz:

St. Tarnowski.

Sekretarz:

Pfeiffer.

Dalszy ciąg petycji

wniesionych do Sejmu do dnia 2. września 1868.

70. Komitet parafialny i dozór kościoła N. P. Maryi w Krakowie przez posła Wężyka ze sprawozdaniem o restauracji wielkiego ołtarza i z prośbą o dalszą subwencję.
71. Tenże komitet przez posła Wężyka o potrzebie niektórych zmian w ustawie o konkurencji kościelnej.
72. Wydział powiatowy w Krakowie przez posła Szumańczewskiego z przedstawieniem, ażeby drogę prusko-szląską, nadal jako drogę krajową utrzymać.
73. Czapella Jan b. kontrolor w szpitalu lwowskim przez posła Smolkę o policzenie mu emolumentów w naturze pobieranych, do odprawy przez Wydział krajowy uchwalonej.
74. Zwierzchność gminy miasta Bochni przez posła Hoszarda o przyzwolenie do podwyższenia gminnej opłaty od wyrobu i wyszynku piwa.
75. Naganowski Jakób, przez p. Smolkę z zażaleniem przeciw księdzu kanonikowi Malinowskiemu w sprawie odjęcia mu sławy.
76. Nauczyciele szkół ludowych w powiecie Myślenice przez p. Wyrobka o polepszenie bytu materialnego.
77. Gminy Łączki, Łopuchowa, Niedzwiedza, Broniszów i Glinnik, przez p. Rogawskiego o uwolnienie od datków na zapasowy fundusz parafialny.
78. Członkowie gmin Wola rozwiennicka i Pełnatycze przez p. Jakóbika o zniesienie danin różnych dla ks. plebana obrządku gr. kat. w Pełnatyczach.
79. Koloniści z Cieplic, powiatu Sieniawa przez posła Jakóbika o uwolnienie od danin tak zwanych «snopszczyzna» dla plebana obrz. gr. kat.
80. Gminy miejskie i wiejskie byłych powiatów Oświęcim i Kenty przez p. Zyblikiewicza proszą o przeniesienie urzędu powiatowego z Biały do Kent.
81. Nauczyciele szkół ludowych w powiecie Nowy targ przez p. Fihausera, o polepszenie bytu materialnego.
82. Rada powiatowa w Sanoku przez posła Kozłowskiego o otrzymanie krajowej Rady szkolnej i szkół ludowych średnich.
83. Rada powiatowa w Sanoku przez posła Kozłowskiego, o zmianę ustawy drogowej.
84. Taż Rada powiatowa przez p. Kozłowskiego o wypłatę nauczycielom szkół ludowych ich płacy przez kasy wydziałów powiatowych i o oznaczenie funduszu do wspierania gorliwych nauczycieli.
85. Gminy Nozdrzec, Wara, Siedliska, Newistka i Opaszyn przez posła Ludwika Skrzyńskiego o uwolnienie ich od datków na potrzeby kościoła lub przynajmniej o uregulowanie administracji majątku kościelnego w Nozdrzu.
86. Hr. Romer Władysław przez posła Boczkowskiego o przydzielenie włości «Ocieka», do Sądu powiatowego w Ropczycach.
87. Rada ogólna Towarzystwa Dobroczynności w Krakowie, przez posła Leona ks. Sapiehę z przedstawieniem o wypłacenie jej subwencji, pobieranej w sumie 5.425 złr. 50 cent.
88. Madejski Wojciech, Protokolista Wydziału kraj. przez posła Boczkowskiego o policzenie mu 7 lat służby urzędowej, przy publicznym zakładzie kraj. imienia Ossolińskich, do służby terażniejszej przy Wydziale krajowym.
89. Abrahamowicz Dawid, przez posła Agopsowicza przedkłada projekt do wykupna prawa propinacyi.
90. Wydział Rady powiatowej w Krakowie, przez posła Paszkowskiego, o uwolnienie Galicyi, a szczególnie powiatu krakowskiego od dodatku do podatku gruntowego przez Radę Państwa na rok 1868. uchwalonego.